KR. SVEUČ. BIBLIOTEKA
U ZAGREBU.

NE POSUĐUJE

153103

Misogyn

ili

neprijatelj žena.

Komedija u 3 čina.

Napisao
G. E. LESSING.

Preveo
R. STROHAL,
ravnatelj kr. male realne gimnazije Bjelovarske.

U BJELOVARU.
Tisak i naklada J. Fleischmanna,
1895.

94. K. 30.

P/89

Misogyn

ili

neprijatelj žena.

Komedija u tri čina.

Napisao

G. E. LESSING.

Preveo

R. STROHAL.

SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA U ZAGREBU

U BJELOVARU.
Tisak i naklada J. Fleischmanna
1895.

Lica:

Wurmshäter.
Laura, njegova kći.
Valer, njegov sin.
Hilarija, u muškom se odijelu zove **Lelio.**
Solbist, odvjetnik.
Leander, ljubovnik Laurin.
Liseta, dvorkinja.

Prvi čin.

Prvi prizor.

Wurmshäter i Liseta.

Wurmshäter. Gdje da nađem toga nitkova? Ivane! — Ivane! — Prokleta ženskadija! — Žene su mi pribavile parnicu, koja će me baciti u grob prije dobe. Tko znade, česa radi želi me posjetiti Solbist! Ja ga jedva mogu dočekati. Samo ako nijesmo opet dobili kakvu zlu odluku! — Ivane! — Samo da sam se tri puta objesio, što sam se tri puta oženio! — Ivane! zar ne čuješ!

Liseta (dolazeći). Što zapovijedate?

Wurmshäter. Što želiš ti? Zar ja tebe zovem?

Liseta. Ivan je otišao sada; što ima učiniti? Ne bih li i ja mogla obaviti?

Wurmshäter. Ja ne ću, da me ti podvoriš. Koliko puta sam ti već kazao, da me poštediš, pa da mi ne dođeš pred oči? Ostani ondje, gdje ti je mjesto: u kuhinji i kod kćeri. — — Ivane!

Liseta. Ta čujete, da nije kod kuće.

Wurmshäter. Tko mu je kazao, da otiđe, gdje ga baš sada odmah trebam? — — Ivane!

Liseta. Ivane! Ivane! Ivane!

Wurmshäter. No! što ti vičeš?

Liseta. Vašega poziva ne će čuti preko tri ulice.

Wurmshäter. Fuj ženetine!

Liseta. To li mene ide? Nad žabama se zgnjušavajte, a ne nad ljudima!

Wurmshäter. Naravno! — — Čim bi se ti i tvoje društvo počelo ubrajati među ljude, odmah bih pripravan bio prepirati se s nebesima, što me čovjekom stvoriše.

Liseta. Prepirajte se dakle! Možda se i sama već kaju, što nijesu iz vas klade učinila.

*

Wurmshäter. Nosi mi se ispred očiju!
Liseta. Kako mi zapovijedate.
Wurmshäter. Hoćeš li brzo? ili ću ja ići?
Liseta. Ja ću si čast uzeti vas slijediti.
Wurmshäter. Ja bih pobjesnio!
Liseta (tiho). Lud je već.
Wurmshäter. Nije li Solbist, moj odvjetnik, ovdje već bio?
Liseta. Ivan će vam kazati.
Wurmshäter. Zar je moj sin otišao?
Liseta. Pitajte vi samo vašega Ivana.
Wurmshäter. Zar je to odgovor na moje pitanje? Da li je gospodin Solbist ovdje bio, to hoću znati.
Liseta. Vi ne ćete, da vas ja podvorim.
Wurmshäter. Odgovaraj! velim.
Liseta. Moje je mjesto u kuhinji.
Wurmshäter. Ostani ovdje i odgovori prije!
Liseta. Ja imam govoriti samo s vašom kćerkom.
Wurmshäter. Ti moraš odgovoriti! Da li je gospodin Solbist — -- — —
Liseta. Hoću da vas poštedim, te vam se mičem ispred očiju. (Odlazi).

Drugi prizor.

Wurmshäter i Valer.

Wurmshäter. Kakova li stvora! — — Ja ću još danas svu ženskadiju iz svoje kuće protjerati, dapače i svoju kćerku. Neka se ogleda, gdje će se snaći. — — Dobro, dobro, moj sinko, da dolaziš; baš sam se za te popitao.
Valer. Koli bih sretan bio, kada bih smio vjerovati, da ćete mi molbu prijazno saslušati. Smijem li si laskati, da ću konačno dobiti vašu privolu, za koju već toli dugo molim?
Wurmshäter. O! Ti počimaš opet sa svojom dosadnom stvarju. Ne žalosti svoga staroga oca, koji te je dosada smatrao jedinom utjehom svoje starosti! Ta ima još vremena.
Valer. Ne, ne ima više vremena, najmiliji oče. Ja sam danas pisma dobio, koja me pozivlju, da se što prije vratim.
Wurmshäter. E kada je tako, onda putuj u ime božje: samo me u tom posluhni: ne ženi se! Ja te odviše volim, da bih mogao privoljeti na tvoju nesreću.
Valer. Na moju nesreću? Koli različito sudimo mi dva o sreći i nesreći! Ja bih morao svojom najvećom nesrećom držati, kada bih još dulje morao biti bez žene, koja mi je najveća dragocjenost na svijetu, a vi — —
Wurmshäter. A ja bih tvojom najvećom nesrećom držao,

kada bih te vidio, da se slijepo podaješ svojoj strasti. Ženu, pa je držati najvećom dragocjenosti na svijetu! Ženu! Jedino te ispričava tvoje slabo iskustvo. Čuješ, smatraš li ti mene vjernim ocem?

Valer. Žao mi je, ako vam toga ne dokazah svojom poslušnošću — —

Wurmshäter. Pravo imadeš, što se pozivlješ na svoju poslušnost. Ali te pitam, jesi li se ikada pokajao, kada si mene posluhnuo?

Valer. Dosele se još nijesam nikada; ali — —

Wurmshäter. Ali se bojiš, da ćeš se pokajati, ako me u tom posluhneš; nije li istina? Ipak ako je istina, da sam ja tvoj vjerni otac; ako je istina, da ja sa svojom očinskom naklonosti spajam uviđanost i iskustvo, tada je tvoj strah posve neosnovan. Mi vjerujemo nesretniku, koga su oluja i valovi izbacili na obalu, kada nam pripovijeda strahote brodoloma; i tko je mudar, naučit će iz njegova pripovijedanja, koli malo možemo vjerovati nevjernomu moru. Sve, što je ovakav nesretnik iskusio na moru, iskusio sam ja u svojem nesretnom braku; pa ipak ti se ne želiš opametiti mojom štetom! Ja sam bio u tvojim godinama upravo tako vatren, upravo tako nepromišljen. Ja vidjeh djevojku rumenih lica, ja je vidjeh i odlučih uzeti je ženom. Ona bijaše sirota —

Valer. O oče, poštedite me i ne pripovijedajte mi još jednom svoje pripovijesti! Ja je već toliko puta čuh —

Wurmshäter. Pa se ipak njome nijesi opametio! — Ona bijaše sirota, a ni ja ne imađah mnogo. Sada si pomisli, koliko li skrbi, briga i muka imađaše početnik u trgovini, ko što ja tada bijah, kada mora trgovinu započeti praznih ruku.

Valer. Ali moja zaručnica nije nipošto sirota.

Wurmshäter. Čuj samo dalje! K rođacima se nijesam smio uteći u svom mukotrpnom položaju. Zašto ne? Oni su mi preporučili, da uzmem neku staru udovicu, s kojom bilo bi mi odmah pomoženo u mojoj trgovini. Ali ja je odbih, jer se zablenuh u lijepo lice i jer sam volio sretno ljubiti no sretno živjeti.

Valer. Ali kod moje ženidbe toga ne može biti — —

Wurmshäter. Samo polagano! Što bijaše pri svem tom najgore, to jest, što je ja ljubljah toli slijepo, da stadoh radi nje vrlo rasipno živjeti. Njezina prekomjerna gizda baci me u bezbrojne dugove. —

Valer. Poštedite me samo sada, oče, te mi ne pripovijedajte o tom, već mi samo recite, da li se smijem nadati — —

Wurmshäter. Ja ti to pripovijedam samo tebi u korist. — — Zar misliš, da bih se ja bio mogao oteti mojim mnogim dugovima, da se nije nebo smilovalo, te me nakon godine dana oslobodilo uzroka moje nesreće? Ona je umrla, i tek, što je oči zatvorila, otvoriše se moje. Kamo god okom krenuh, svigdje bijah

dužan. I promisli, kako sam pobjesnio, kada nakon njene smrti doznadoh za njenu nevjeru. Moji me dugovi stadoše dvostruko tako jako tištiti, kada se osvjedočih, da sam ih učinio radi nevjernice, rade proklete licemjerke. A jesi li ti, sinko, siguran, da i tebe ne će stići isti jadi?

Valer. O tom sam osvjedočen, da ne će, ko što sam i osvjedočen o ljubavi svoje Hilarije. Njena je duša odviše plemenita, njeno je srce odviše iskreno — —

Wurmshäter. No, no, samo ne toliko hvale Sireni, koja lukavo umije pod vodom sakrivati svoje gadne peruti. Da nijesi moj sin, smijao bih se od srca tvojoj ludoj ograničenosti. Zaista, ti vrlo naginješ na to, da postaneš valjan muž! Plemenita duša, iskreno srce pa u ženskom tijelu! I ko što ti htjede reći: u lijepom ženskom tijelu! Ipak konačno do istoga cilja vodi: lijepo ili ružno. Lijepa nađe svoje ljubovnike i razbojnike tvoje časti svigdje, a ružna ih traži svigdje. Što ćeš mi na to odgovoriti?

Valer. Dvoje. Ili nije baš toli sigurno, da su sve žene jednako nevjerne, i u tom slučaju osvjedočen sam, da moja Hilarija spada među iznimke, ili jest sigurno, da je vjerna žena samo plod utvaranja, kakove ne bijaše nikada niti će ikada biti, i u tom slučaju moram ja kao i svaki drugi —

Wurmshäter. O fuj, fuj! stidi se, stidi se! — Ipak ti se šališ.

Valer. Zaista ne! Ako je žena neprijeporno zlo, tada je i nužno zlo.

Wurmshäter. Da, što ga nužnim pravi naša glupost. Ali koli bih rado glupim bio, samo da ti time uzmogneš biti nešto manje glupim. Čuj samo! Možda bi to moguće bilo i time, kada bi ti moje slučajeve dobro promislio. Čuj samo! Kada je dakle moja prva žena umrla, pokušao sam ja sa drugom bogatom i nešto već postarijom — —

Treći prizor.

Prvanji i Lelio.

Valer. Dođite, Lelio, dođite; pomognite mi isprositi od moga oca, da mi mojoj sreći ne smeta.

Wurmshäter. Dođite, gospodine Lelio, dođite! Moga sina spopada opet ženidbena bolest. Pomognite mi ga spasiti

Lelio. O, stidite se samo, Valeru, i opametite se; vi bar čuste toliko puta od vašega oca, da je ženidba čin smiješan i lud. Ja mislim, da ste se već morali o tom osvjedočiti. Mužu, koji je sa tri žene pokušao, može se konačno ipak vjerovati, da su sve žene zajedno — zajedno žene.

Valer. Zar me vi tako podupirete? Bit će vam zato vaša sestra vrlo zahvalna.

Lelio. Ja vas većma podupirem nego li i mislite; i moja sestra sama ne bi drukčije govorila, da je ovdje.

Wurmshäter. Da, to i ja mislim. Ako naime je istina, da žene imadu nešto, što je slično razumu, to će morati osvjedočene biti o svojoj vlastitoj odurnosti. Ona je jasna ko sunce i ti je samo ne možeš vidjeti, jer ti zatvara oči ljubav.

Lelio. O moj gospodine, vi govorite vrlo razumno. Vi me u to kratko vrijeme, što s vama općim, posvema preokrenuste. Žena ne bijaše ni po me prije posvema bez vrijednosti. Ali sada — —, da, ja bih morao vašim sinom biti, moj gospodine, ja bih izvrsno rasplodio pasminu neprijatelja ženskih! Moji bi sinovi svi morali biti takovi ko i ja!

Valer. To odobravam. Takovi neprijatelji žena ne bi barem razlogom bili, da svijet izumre.

Lelio. To bi bilo i dosta ludo. Zar ne bi tada i neprijatelji žena sa svijetom izumrli? Ne, ne, Valeru, o tom valja ozbiljno razmišljati, da se svijetu sačuvaju toli izvrsni ljudi. Zar ne?

Wurmshäter. To je donekle istina. Ipak volio bih, da moj sin druge na to upozoruje. Ja znadem sigurno, da će i bez njegove žrtve lako biti. Zašto da se unesreći radi nekoga nestalnoga potomstva. A konačno to je vrlo slabo veselje djecu imati, kada se čovjek za nju toliko mora bojati kao ja. Ti vidiš, moj sinko, koli se silno mene dojimlju tvoje prilike. Nadoknadi mi barem svojom poslušnosti jade, što no mi ih zadade tvoja majka!

Lelio. To je zaista morala biti opaka žena?

Wurmshäter. Ko što su već sve, moj dragi Lelio. Zar vam još nijesam pripovijedao svoga života? Teško ga je i slušati.

Valer. O, poštedite ga time. On ga je morao već čuti više no deset puta.

Lelio. Zar ja, Valeru? Vi se varate. Pripovijedajte samo, gospodine Wurmshäteru; ja molim. Ja znadem sigurno, da ću mnogo odatle naučiti.

Wurmshäter. To mi se sviđa. O moj sinko, da bi i ti tako mislio! Dakle čujte! — — Ja imađah tri žene.

Lelio. Zar tri žene?

Valer. Zar toga vi još ne znate? —

Lelio (Valeru). O, molim, šutite! — Tri žene! Vi dakle morate imati pravu riznicu svakovrsnoga iskustva. Samo se čudim tome, kako ste ipak mogli toli sretno svladati tri puta svoje neprijateljstvo protiv žena.

Wurmshäter. Čovjek ne postaje na jednom sam po sebi pametan. Ali da sam imao oca takova, kakova imade moj sin u meni, oca, koji bi me svojim primjerom mogao odvrnuti od ruba propasti — Zaista, moj sinko, ti ne zaslužuješ takova oca! —

Lelio. O, recite mi ipak prije svega, koja od vaših triju opakih žena bijaše majka Valerova? Zar ne bijaše ona još najbolja?

Wurmshäter. Najbolja?

Lelio. Između opakih, mislim.

Wurmshäter. Najbolja između opakih? — Najgora, dragi Lelio, najgora od sviju!

Lelio. E! tada ne imađaše ništa od svoga sina! O izrodjele majke!

Valer. Zašto me želite mučiti, Lelio? Ja svoga oca ljubim, ali ja sam i svoju majku ljubio. Moje srce krvari, kada joj ne date mirno u grobu počivati.

Wurmshäter. Moj sinko, ako ti to tako shvaćaš, dobro, dobro! — Ja ću vam kasnije pripovijedati, gospodine Lelio, kada ćemo sami biti. Ne možete si ni pomisliti, kako svoje volje, kako karljiva —

Valer. Hoćete li mu pripovijedati, kada ćete biti sami? Ja moram dakle otići!

Wurmshäter. No, no, ostani samo ovdje. Ja više ne ću ništa reći. Ja nijesam mislio, da je kome stalo toliko do majke. Majka amo, majka tamo; ona ostaje ipak žena, čije pogrješke valja izbjegavati, ne želimo li sukrivci istih postati. — Ipak dobro. — — Da se vratimo opet k tvojoj ženidbi: ti mi obećaješ dakle, da se ne ćeš ženiti?

Valer. Kako mogu to obećati? Uzmimo, da ja i ugušim svoju želju, koja mi sada dušu ispunja, to bi me ipak moje kućne prilike silile, da si pomoćnicu potražim.

Wurmshäter. O! ako se radi samo o pomoćnici u tvojim kućnim poslovima, to ti ja znadem nešto dobro savjetovati. Čuj, uzmi sobom svoju sestru. Ona je dosta spretna, da ravna tvojom kućom, i ja ću se tim osloboditi tereta, koji mi je već odavna dodijao.

Valer. Zar da ja smetan sreći moje sestre?

Wurmshäter. Ti si čudak! U kakovoj da joj sreći smetaš? Nitko se ne će za nju trgati; pa uzeo je ti sobom ili ne uzeo; ona se ne će namjeriti na ženidbu, koja bi njoj i meni po volji bila. Da bih ja htio njome prevariti poštena i valjana muža, to se ne će nikada dogoditi. Ja ne ću nijednoga čovjeka njome unesrećiti, a po najmanje onoga, koga bih cijenio. Nevrijedna i opaka muža, komu bih je ja još najviše uštio, ne bi htjela ona uzeti, jer je za to preohola.

Lelio. Ali, moj gospodine Wurmshäteru, zar vi ne mislite na to, da bi po me vrlo pogibeljno bilo, kada bi Valer sobom poveo svoju sestru? Neprijateljstvo protiv žena nije se još pravo zakorjenilo u mom srcu. Laura je živahna i lijepa i što je glavno kćerka je neprijatelja žena, koga odlučih u svem slijediti. Koli bi se lako moglo zgoditi, da bih je ja, — ja ne ću reći oženio, jer to bila jošte najmanja šteta; već da bih je ja — — bože

očuvaj me te nesreće! — — dapače i zavolio. I tada s bogom moje neprijateljstvo protiv žena! I možda bih se nakon mnogih nesreća tek u vašoj dobi osvijestio opet!

Wurmshäter. Sačuvaj, bože, da bi to moglo odatle nastati! — — Ipak pouzdajte se više u se, gospodine Lelio; vi ste odviše razboriti. Ko što rekoh, moj sinko, ti se možeš na to osloniti: tvoja sestra neka ide s tobom; ona mora s tobom. Ja idem odmah, te ću joj to reći. (Otiđe).

Četvrti prizor.

Lelio i Valer.

Valer. Najmilija Hilarijo, što da još započnem? Vi vidite —

Lelio. Ja vidim, da ste vi neustrpljivi, Valeru —

Valer. Neustrpljiv? Zar nijesmo već osam dana ovdje? Zašto nijesam bio dovoljno vjetrenjast, pa se ne brinuo za privolu moga oca? Zašto mora Hilarija radi slabosti njegove mušičave starosti toliko usluga praviti? Misao, kojoj se dosjetiste, da se preodjenete u muško odijelo, pa da si stečete njegovu naklonost najprije pod imenom svoga brata, bijaše najduhovitija na svijetu; i od nje se nadasmo, da će nas najbrže dovesti do našega cilja. A ipak nam ne pomaže ništa.

Lelio. Ne govorite toga; jer ja držim, da je naša stvar na najboljem putu. Ne stekoh li si kao Lelio njegovo prijateljstvo i njegovo potpuno pouzdanje?

Valer. I to bez ikakovih neobičnih sredstava. Vi mu u svem odobravate.

Lelio. Zar to ne moram činiti?

Valer. Ali ne toli ozbiljno. Mjesto da ga odvrnete od njegova tvrdoglavoga ludila, vi ga u njem jošte jačate. To ne može dobro svršiti! — Još jedno, najmilija Hilarijo, prema mojoj sestri tjerati isto tako vašu maskeradu predaleko.

Lelio. To će ipak biti samo obsjenom! Čim ona doznade, tko sam ja, povratit će se opet sve u svoju staru kolotečinu.

Valer. Samo ako ne doznade toga prekasno. Ja znadem dobro, da se vi, kada se ovdje pojaviste kao muškarac, nijeste mogli oteti tome, a da joj ne rečete nekoliko laskavih riječi; ali vi ste morali te laskave riječi kazati po mogućnosti što hladnije i da je ne dirnete ozbiljno u njeno srce. Sada joj je otac pošao najaviti, da ima s nama putovati. Pomislite sada moj položaj; tu valja za nju poslovica „voda na njen mlin“. Nama naravno konačno ne će to ništa škoditi, ali nekomu drugomu moglo bi.

Lelio. Ja znam, što vi htjedoste reći. Leander —

Valer. Leander se je već dulje vremena s njome najbolje

pazio; i samo parnica, što je vodi s našim ocem, odvraćala ga je, — bojeći se, da bi ga sramotno odbio, — da još nije njene ruke zamolio. Konačno se je ponudio uslužni gospodin Solbist, da će ga osjegurati proti bojazni. On odluči sam zatražiti mu zaručnicu, a način, kojim to želi obaviti, bio bi najluđi na svijetu, da ne bi je imao tražiti od muža, koga ludost ne da se drukčije nadvladati na ludošću.

Lelio. Pristojna li opisa za vašega oca!

Valer. Žao mije dosta, da o njemu ne mogu u toj stvari drukčije suditi: — Izvolite vi samo, najljepša Hilarijo, okrenuti drukčije. Budite prema mojoj sestri ravnodušni, da vas ne mora Leander držati suparnikom, koji mu škodi, a koji se konačno ni sam ne može okoristiti svojim uspjehom. I moga oca morate osvjedočavati više o valjanosti onoga lica, koje jeste, no o valjanosti onoga, koje predstavljate. Vi morate početi prigovarati njegovim hirovima i njega onom moći, što ste je stekli nad njim, o tom barem osvjedočiti, da Hilariju jedinu od žena drži vrijednom, da je poštedi njegova mržnja. Vi morate —

Lelio. Vi ne smijete uviek kazati: Vi morate. — — Moj dobri Valeru, čini mi se, da ćete vi biti prilično strog suprug. Dozvolite mi ipak veselje, da mogu započetu zadaću dovršiti po svom najboljem znanju.

Valer. Kada bih ja samo vidio, da vi radite o tom, da je dovršite. Ali meni se čini, da vi zamrsujete sve više i više uzao, i konačno ćete ga tako splesti, da se ne će dati nikako rasplesti.

Lelio. Pa dobro; kad se nikako već ne će dati rasplesti, tada ćemo učiniti ono, što i loši pisci komedija, na prosto ćemo ga presjeći.

Valer. I tada će vas ispsikati kao i loše pisce komedija.

Lelio. Slobodno!

Valer. Koli me mučite, Hilarijo, svojom ravnodušnosti!

Lelio. To bijaše preozbiljno, Valeru! Ja u istinu nijesam toli ravnodušna, i da vas o tom osvjedočim: — dobro! to ću još danas jedan korak učiniti u našem podhvatu, za koji sam držala, da još nije posvema dozrio. Mi ćemo Hilariju pokazati i pokušati njome, kakova li će je sreća snaći u pravom njenom liku.

Valer. Vi me usrećujete! — Da, najmilija Hilarijo, mi se ne možemo dosta požuriti, da doznademo svoju sudbinu. Ne koristi li ništa, to smo ipak sve učinili, što mogosmo; i ja ću napokon svladati svoju savjest, te se oprijeti čudaku ocu. Ja vas moram imati, stajalo me to, što mu drago. Koli ću se sretnim smatrati, kada ću se ovom rukom moći javno ponositi — — (poljubi je u ruku).

Peti prizor.

Prvanji i Wurmshäter.

Wurmshäter (koji je vidio, kako je Valer poljubio ruku Hilariji). E! e! moj sinko, ti radiš sa bratom tvoje zaručnice, kao da je to zaručnica sama. Evo ga, kako se je uzbunio!

Lelio. Dobri se Valer zaboravlja često. — Ali znadete li za što to?

Wurmshäter. Toga ne znam. In parenthesi, moj sinko, dobro je: tvoja će sestra s tobom otputovati. Ona bijaše sa mojim prijedlogom zadovoljnija no se nadah. — Ali sada, gospodine Lelio, što htjedoste reći, zašto? —

Lelio (prišaptnu Valeru). Pazite, Valeru; sada možemo započeti našu zadaću.

Wurmshäter. Recite samo, Lelio, što mislite!

Lelio. Vi zatekoste vatrena Valera u zanosu, koji je nešto prenježan za muškaračko prijateljstvo. Vi se čuđaste i mišljaste, da me je u onaj par morao držati mojom sestrom. — Koli je pronicav vaš um, moj gospodine Wurmshäteru! Pogodiste! Tako me on zbilja više put shvaća opojen svojom strašću. Nu ovo quid pro quo može mu se oprostiti; jer je nemoguće, da bi si dvije kapi vode sličnije mogle biti, no smo si ja i moja sestra. S toga koliko god puta mene dobro u lice pogleda, misli, da nju vidi, te se ne može svladati, da i meni ne izjavi nekoliko neobično uljudnih prijaznosti, kakove njoj običaje izjavljivati.

Wurmshäter. Koli mi je to mrsko!

Lelio. Imade mnogo mladih ljudi njegove vrste, koji rade još mrskija djela. Ja poznam nekoga Lidija, koji sa povehnulom kitom cvijeća, što ju je njegova obožavana ljubovca nosila na prsima pred godinu dana, ne opći drukčije no kano da bi to bila sama njegova ljubovca. On razgovara s tom kitom cvijeća cijele dneve, ljubi je, pada pred njom na koljena — —

Wurmshäter. Pa ga još ne zatvoriše u ludnicu? — Moj sinko, moj sinko, opameti se tuđom nesrećom, i opri se ljubavi, dok joj se još možeš oprijeti! Promisli samo, sa kitom se cvijeća razgovarati, pred njom padati na koljena! Može li ujed pobjesnjela psa strašniji biti od ljubavi?

Lelio. Zaista ne. Ali da se vratimo opet k mojoj sestri — —

Wurmshäter. Koja da vam je toli slična? Kako će vam sličnom biti? Po prilici razabrat će se moći, da ste iz iste porodice.

Lelio. To bi bila malenkost! Isti naši roditelji ne mogahu nas u djetinstvu razlučiti, kad smo si hotice odijela zamijenili.

Valer. I sada promislite, najmiliji oče, ako je istina, što vi sami toli često rekoste, da vi razabirete već iz izvanjštine

gospodina Lelija, iz njegovih ličnih crta, iz njegovih pogleda, iz čedne vatre njegovih očiju, iz njegova hoda nutarnju vrijednjost njegove duše, njegov razum, njegovu krjepost i sva druga svojstva, što ih na njem cijenite; promislite samo, velim, da li se može drukčije suditi o njegovoj ljubežljivoj sestri, gdje imade istu izvanjštinu, iste lične crte, iste poglede, iste oči, isti hod? Za cijelo da ne.

Wurmshäter. Za cijelo da da! Da me ne siliš, da ti to na široko dokažem, to ti moram u kratko izjaviti, da držim nemogućim, da bi njegova sestra njemu toli slična bila, ko što vi velite.

Lelio. Dokažite mu to rađe, gospodine Wurmshäteru, no da to naprosto poričete, jer bi se mogli, možda još danas, na svoje oči o protivnom osvjedočiti.

Wurmshäter. Kako? na svoje oči?

Lelio. Zar vam nije Valer kazao, da danas očekuje moju sestru?

Wurmshäter. Kako? Zar će ona sama doći? Bezobzirce na potpuno štovanje, gospodine Lelio, što ga prema vama gojim, moram vam ipak otvoreno kazati, da ni najmanje ne želim vidjeti vašu žensku priliku.

Valer. I baš toga radi, što sam to znao, oče, ne hjedoh vam ništa kazati o njenu dolasku. Ali ja se ipak nadam, da će mi slobodno biti vama je predstaviti.

Wurmshäter. Samo ako ne želiš, da je ja susrećem kao svoju buduću snahu.

Valer. Ali kao sestru Lelijevu ćete je ipak susretati?

Wurmshäter. Ako se osvjedočim — — No, što ti želiš, Lauro?

Šesti prizor.

Prvanji i Laura.

Laura. Vama se još jednom zahvaliti, najmiliji oče, što ste toli dobri, pa mi dozvoljujete, da otputujem sa bratom.

Wurmshäter. Mani se sada toga! —

Laura. Vaša je očinska ljubav pretekla moju molbu.

Wurmshäter. Šuti već jednom!

Laura. Zaista! Ja vas htjedoh već za to zamoliti.

Wurmshäter. Što se to mene tiče!

Laura. Samo nijesam znala, kako bih što opreznije sa svojom molbom započela. Ja se bojah — —

Wurmshäter. Ja se bojim, da ću si navući jadom još vrtoglavicu radi tvoga brbljanja.

Laura. Ja se bojah, velim, da bi moju želju, da kod brata živim, zlo shvatili. —

Wurmshäter. Zar još nijesi svršila?

Laura. Da ne bi vi to shvatili kao da mi je već dodijalo dulje kod vas boraviti. —

Wurmshäter. Zaista lakše je obuzdati konja, koga žura snađe nego žensku brbljavost. — Ti moraš znati, da se ja pri tom ni najmanje nijesam obazirao na te. Ja te bratu ustupam, da mu vodiš gospodarstvo i da se podjedno ja tebe oslobodim. Da li je to tebi ugodno ili neugodno, to se mene upravo ništa ne tiče.

Laura. Ja uviđam, oče, da vi samo s toga svoje dobročinstvo toli umanjujete i neznatnim pravite, da me ne obvežete na formalnu zahvalnost. Ja dakle šutim. — Ali ti, moj mili brate, —

Wurmshäter. Da, da, ona šuti, to jest ona počima sa drugim brbljati.

Laura. Ti me valjda ne ćeš nerado sobom povesti?

Valer. Mila sestro — —

Laura. Dobro, dobro, ne treba, da me o tom uvjeravaš. Ja znadem i onako, da me ljubiš. Koli ću se sretnom scijeniti, što ću opet moći s tobom općiti nakon tolikih godina!

Valer. Ja toga ne mogu vjerovati. da bi ti mili rodni grad, gdje imadeš toliko prijatelja i štovatelja, mogla mene radi zamijeniti sa posve stranim mjestom.

Wurmshäter. Ali ja to mogu vjerovati! Ja ne želim toga, da si vi međusobno komplimentujete!

Laura. Čuješ li? — — I što hoćeš ti reći sa tvojim posve stranim mjestom? Zar ne ću ondje tebe imati? Zar ne će ondje Lelio biti? Zar se ne ću ondje upoznati sa njegovom izvrsnom sestrom? (Leliju). Dozvolite mi, moj gospodine, — —

Wurmshäter. To sam i mislio, njeno će brbljanje obići sve redom.

Laura. Dozvolite mi, velim, da mogu odsele vašu sestru smatrati svojom prijateljicom. Samo da ona polovicu savršenosti od svoga brata posjeduje, ja ću je upravo tako jako ljubiti, ko što njega visoko cijenim.

Wurmshäter. No! Ja sam skoro mislio, da se ti usuđuješ poštenim se ljudima laskati! — Žao mi je, gospodine Lelio, da vas ovo nepromišljeno čeljade zasramljuje.

Valer (prišaptnu Leliju). Ne odgovorite joj odviše laskavo. — —

Lelio. Ljubezna Lauro, — —

Valer (prišaptnu Leliju). Ne odviše laskavo, velim. —

Lelio. Najljepša Lauro, — —

Valer (prišaptnu Leliju). Pazite, što govorite! —

Lelio. Gospodično, — —

Wurmshäter. (Lauri). Evo vidi, kako si ga zabunila. Ali to je baš i znak razbora; jer što je razboritiji čovjek, to mu se je teže izmotati iz vaših prilizavih spletaka. — Dođite

samo, Lelio, mi ćemo se rađe u vrtu prošetati no dulje ostati kod ove žene. Samo nas ti ne slijedi! Ali ti, Valeru, možeš s nama poći. (Lelio se nakloni Lauri). E, što to znači? Vi si valjda ne bi u grijeh upisali, da ste joj naprosto leđa okrenuli? (Laura odvrati naklon). I tebi, djevojko, velim, da se kaniš naklona ili — — Prokleta pasmina! Kada izmuči jezik, tada stane čovjeka progoniti, kriveći lice.

Valer. Ja ću odmah za vama doći. (Wurmshäter i Lelio otiđu).

Sedmi prizor.

Valer i Laura.

Valer. No, sestro, reci mi samo, što da o tebi mislim?

Laura. Kaži mi ipak ti prije, što da o tvom Leliju mislim?

Valer. Dakle ti si zaista odlučila sa mnom otputovati?

Laura. Tko bi bio mislio, da Lelio ne će znati odgovoriti na komplimenat! Ja ga poznajem bolje. Koliko li lijepih stvari mi je pripovijedao, kada me je katkada samu zatekao. Ali, brate, on mi ne smije više toga na samu reći. Ja ću ga već prinukati, da mi on to kaže u nazočnosti tvojoj i očevoj. Da se je prema ocu malo pretvarao, radio je vrlo dobro. On si je morao najprije steći njegovu naklonost. Ali sada, mislim, mogao bi polagano skidati s lica krinku.

Valer. Ja ti se čudim! — —

Laura. Ja bih rado znati, čemu? Zar sam se ja čudila, kad si se ti njegovoj sestri svidio?

Valer. To znači, da budem toli pravedan, pa da se ne čudim tome, što si se ti njenu bratu svidjela. Ali Leander — —

Laura. Ne govori mi ništa o Leandru, molim te. On je već morao odavna znati, na čem je. Zar mu ja nijesam već nekoliko dana sve listove, ne otvorivši ih, povratila?

Valer. Ali tek nekoliko dana.

Laura. Ne zanovjetaj, brate,! — Zar bi tebi neugodno bilo, kada bi ti sa porodicom Lelijevom dvojako vezan bio?

Valer. Za koliko ćemo se okladiti, da se nijesi mogla za drugoga jasnije izjaviti no za Leandra!

Laura. Ne kladi se; jer evo, da bi ti okladu izgubio. — Ja znadem, na čem sam s Lelijem. On mi je očitovao svoju ljubav živahnije i nježnije no mi ju je ikada Leander. I zar ti ne znaš, kako mi djevojke radimo? Kada ja dođem k svomu trgovcu u dućan, ja ne kupim nikada robe, što je najprije pogodim. I ako se s toga trgovac zlovolji, kažem mu: Zašto mi ne pokažete odmah onu robu, koja mi se najbolje sviđa?

Valer. Trgovac se s toga ne zlovolji; jer on znade iz iskustva, da vi, kad dugo i mnogo razmišljate, konačno najgore kupite, da odaberete boju ili vrstu takovu, koja već davno nije u modi. I prije ne opazite, da se same prevariste, dok kod kuće tačno ne razmotrite ono, što kupiste. Koli si tada vruće želite ono, što ste najprije pogodile!

Laura. Ti znadeš prispodobu izvrsno izvesti. Ne ćeš li toli dobar biti, pa je sada upotrebiti? Nije u njoj mala pohvala Leliju. O, on neka doznade, kako ti za nj govoriš; on to neka još danas doznade. S bogom, brate!

Valer. Još jednu riječ posve ozbiljno, sestro.

Laura. Posve ozbiljno? Dosele si se dakle šalio? Da, ta vrijedi!

Valer. Čuj, ja ti velim posve u kratko: Lelio ne može nikako biti tvoj; vjeruj mi, on ne može nikako biti, nikako!

Laura. Ha! ha! ha! Ako brzo ne otiđem, povjerit ćeš mi jošte, da je već oženjen. Ha! ha! ha! (Otiđe).

Valer. Luda djevojko! — Ja joj se zaista nijesam usudio ništa reći o prijedlogu gospodina Solbista. Ona će ga kod oca preteći i tada je sve propalo. Mi moramo proti njenoj volji za nju raditi, hoće li nam se konačno zahvaliti! — Evo je već opet ovdje.

Laura (vrati se posve ozbiljno). Brate, —

Valer. Na jednom toli ozbiljno?

Laura. Zašto si kazao: nikako? Protumači mi tu nemogućnost.

Valer. Otac me očekuje u vrtu. Ja ti moram s toga posve u kratko razjasniti. Nemoguće je ono, — što nije moguće. Do vidjenja, mila sestro! (Otiđe.)

Laura. Tako? Zahvaljujem ti. — Polagano! Ja moram gledati, da se s Lelijem porazgovorim. (Otiđe).

Drugi čin.

Prvi prizor.

Lelio ili Hilarija.

Brzo ću i sama vjerovati, da sam udvarala odviše dobroj Lauri. Mi ubogi spol! Koli nas je lako prevariti! Ona mi baš sada namignu veoma pouzdano; ona će htjeti sada sa mnom razgovarati. Da, da, za cijelo hoće. Dobro da se za to pripravih.

Drugi prizor.

Laura i Lelio.

L a u r a. Ubogi Lelio, jeste li se konačno oslobodili dosadna društva moga oca? Koli si vruće željah, da bi ipak u našoj kući jedan čovjek bio, u čijem bi se društvu mogli ugodno zabavljati!

L e l i o (tiho). Ona znade započeti izvrsno ljubavni razgovor! Teško da ću ja znati isto tako lukavo izvesti priprave za svoj uzmak.

L a u r a. Vi mi ne odgovarate?

L e l i o. Što da vam odgovorim?

L a u r a. Istina je, što bi odgovorili, kada vam se kaže i odgovor? Vi mi mogoste upravo tako galantno reći, da ja bar nijesam taj čovjek ili žena.

L e l i o. Okrutna Lauro!

L a u r a. Milostivi Lelio!

L e l i o. Barbarska ljepoto!

L a u r a. Još više? — Smilujte mi se i učinite me čovjekom!

L e l i o. Vi mi se rugate? — Meni nesretniku! O, da vas nijesam nikada ili bar prije poznavao!

L a u r a. Zar još ne ćete prestati uzdisati? Ali što htjedoste time reći?

L e l i o. Što sam vam učinio, da vi potpirujete u meni vatru, koja će me bez pomoći istrošiti?

Laura. Dakle počeste konačno ipak pitati i nadam se, da ću brzo od vas i štogod čuti.

Lelio. Što sam vam učinio, da me upletoste u ljubav bez nade?

Laura. Pitajte samo dalje, možda će se ipak nešto naći, na što ću vam moći odgovoriti!

Lelio. Zar vam je toliko bilo stalo do toga, da mene učinite nevinom žrtvom vaših dražesti? Kakovo će vam veselje biti, kada ja zdvojim? Uživajte u tom samo, uživajte! Ali da to s vama još netko drugi uživa, koji vas ne može nipošto toli nježno ljubiti, ko što vas ja ljubim, to me boli u duši!

Laura. Mimogrece: vi valjda nijeste ljubomorni?

Lelio. Ljubomoran? Ne, čovjek prestaje biti ljubomoran, kada izgubi svaku nadu, tada ne može ino no zaviđati.

Laura (tiho). Što da o njem mislim? Smije li se znati sretnik, kojemu vi zaviđate?

Lelio. Samo se izvolite i dalje pretvarati. Vaše je pretvaranje i razlogom moje nesreće. Čim je žena ljepša, tim bi morala biti i iskrenija; jer samo svojom iskrenošću može predusresti nesreću, što bi je mogla njena ljepota počiniti. Odmah iza prvih mojih uljudnih riječi, bar odmah iza prvih nježnih pogleda, što no ih ja na vas bacih, odmah iza prvih uzdisaja, što no mi ih je istisnula moja nova ljubav, moradoste mi reći: „Moj gospodine, ja vas upozorujem, budite na oprezu! Neka vas ne zavede predaleko moja ljepota! Vi dolazite prekasno! Moje je srce već obećano“. To mi moradijaste reći, i ja se ne bih više usudio tuđe dobre željeti.

Laura (tiho). Jao, samo da mu nije moj brat napunio glavu sa Leandrom!

Lelio. Presretni Leandre!

Laura (tiho). Da, da, istina je. To ću si ja pamtiti! — Moj gospodine, —

Lelio. Samo nikakovih isprika, gospodično! Vi bi mogli lako zlo jošte pogoršati; ja bih mogao vjerovati, da me sažaljujete. Ja poznajem sveta prava prve ljubavi, kakovom držim vašu ljubav prema Leandru. Ja si ne ću navući prigovora, da sam je kušao oslabiti. Sve bi bilo uzalud —

Laura. Ja se divim vama, što svemu vjerujete.

Lelio. Vi imadete pravo tome se čuditi. Zar sam mogao u što luđe vjerovati, no da bi vaše čarobne dražesti na mene čekale, da se odazovu čuvstvenomu srcu.

Laura. Da ste tomu povjerovali, moglo bi vam se oprostiti. Ali zar ne opažate ili ne ćete da opazite? —

Lelio. A što, najljepša Lauro?

Laura. Da me nešto sasma drugo ljuti, čemu vi vjerujete.

Lelio. Nešto drugo! — Imadete pravo! — Ah, ja luda!

Laura. No?

Lelio. Ja ne mogu svojih očiju od stida podići. —

Laura. Od stida?

Lelio. Koli me smiješnim morate držati! —

Laura. Ja ne znam —

Lelio. Koli se suhoparnim pričinjam sam sebi!

Laura. Ajte s vašim pričinjanjem! — A zašto?

Lelio. Naravno, koli smiješan, koli suhoparan, gdje sam shvatio uljudnost nježnošću, društvene obzire znakovima ljubavi! Što sam tomu povjerovao, ljuti vas, te je to tim kažnivije, što je samo plod moje oholosti.

Laura. Lelio!

Lelio. Ali oprostite mi; budite veledušni, najljepša Lauro; ne sudite mi najstrože. Moja mladost zaslužuje vašu obzirnost. Koji li muškarac mojih godina, moje naobrazbe, moje živahnosti nije ponešto drzovit? To je u našoj naravi. Svaki nam se prijazni pogled čini nagradom za naše zasluge ili počitanjem naše tobožnje vrijednosti, a da ni ne ispitujemo, ne potiče li taj pogled možda iz rastrešenosti, ili iz sažaljenja ili ćak iz prezira.

Laura. O. vi me pravite nestrpljivom. — Ja zbilja ne znam, kako jest katkada s vašim malim možđanima.

Lelio. Nije uvijek najbolje. — Ali ne bojte se za me ništa. Vi me opet potisnuste u granice moje malenkosti.

Laura. Zar još više? — Ja vidim, gdje dolazi moj otac: ja vam moram u kratko reći. — Mene ljuti, što povjerovaste toli lako nekakovoj bajci o nekom Leandru, samo to me ljuti; ništa drugo Ja odilazim; pođite za menom, a da vas ne opaze, u sjenicu. — Vi se morate osvjedočiti, da su vas htjeli obsjeniti. — (Otiđe).

Treći prizor.

Lelio, Wurmshäter i Valer.

Lelio. Ja ne ću poći za tobom, dobro dijete! Znadem ja dobro, koliko me je muka stajao ovaj razgovor.

Wurmshäter. Vas mi je nestalo, gospodine Lelio, ispred očiju. — Koliko mi moj sin uznemiruje glavu, toga vi ne možete ni vjerovati! Evo gle, radi tvoga sam prokletoga snubljenja malo ne posvema zaboravio, da ima k meni doći gospodin Solbist. Samo ako već on nije bio ovdje! Moji mi ljudi ništa ne kažu. Ali kako je to? Bog me je upravo kaznio sa samom ženskom podvorbom, i ako se slučajno namjerim na valjana čovjeka, koji bi me dvorio, ne prođe gotovo ni mjesec dana, da ga ne splete u svoje mreže prokleta djevojka Liseta. No, no, čim moja kćerka otiđe, ne ću više trpjeti pod mojim krovom a ma ni ženske muhe.

Valer. Vidite, oče, baš sada dolazi gospodin Solbist.

Četvrti prizor.

Prvanji i Solbist *(sa velikom parukom i smotkom spisa ispod ruke.)*

Wurmshäter. E, jeste li vi to, moj dragi gospodine Solbiste?

Solbist. Dakako da jesam.

Valer (prišaptnu Leliju). Ne pokažite mu ništa, da vi već nešto o njegovoj namisli znadete; jer sve kod njega mora biti tajnom.

Wurmshäter. No, što mi nosite dobro?

Solbist. Zar nijesam morao odmah pred vratima reći? — Ustrpite se! Ja moram posve tajno s vama razgovarati.

Wurmshäter. Posve tajno? Vi me uznemirujete.

Solbist (Leliju, koji ga je odasvuda promatrao). No, što zagledate tako u mene?

Lelio. Ja vam se divim.

Solbist. Ko što so divi seljak velikoj kući, kada dođe jednom u grad.

Lelio. Ja opažam, da ste se danas vanredno uredili.

Solbist. Bio ja lopov, ako je to vas radi.

Lelio. U ovoj paruci mogli bi stupiti pred evropsku famu.

Solbist. Ne zanovjetajte mi danas; danas obavljam svoj zvanični posao. Drugi put se možete sa mnom našaliti. Danas poštujte moju službu!

Lelio. Ja visoko štujem vaše spise.

Solbist. Ovoga se sprdanja kanite. Zar je moja krivnja, što si ih sam moram nositi? Ne, zaista ne! Ja sam dosta dugo nezahvalnomu gradu i milim selima služio kao revni pravni savjetnik; i moja mi je služba mogla već pravnim putem toliko pribaviti, da bih si mogao držati podvornika, pisara, tajnika. Ali tko može sreću prisiliti? Dosele sam si još sve sam. Kada ću si moći podvornika ili što takova držati, ne će se protiviti momu veledušju, da bih vas za to upotrebio.

Lelio. Vi se šalite, gospodine Solbiste, i to vrlo fino.

Solbist. Ja se ne šalim nikada drukčije. Ipak, gospodine Wurmshäteru, pobrinite se, da se ovi ljudi udalje. Ja moram na samu s vama govoriti.

Lelio. Vi morate i onako govoriti samo u kancelarijskom štilu; i bit će s toga svejedno, jesmo li ili nijesmo li ovdje.

Wurmshäter. To su moji prijatelji, vi mi možete kazati, što imadete kazati, i u njihovoj nazočnosti.

Solbist. Vi me dakle ne želite saslušati? Dobro! — — (Htjede otići).

Lelio. Mi vas ne ćemo, gospodine Wurmshäteru, izvrći njegovoj samovolji. Ostanite, gospodine Solbiste; mi idemo već. (Prišaptnu Valeru). Ajte, gospodine Valeru; bit će i onako brzo vrijeme, da se preodjenem.

Wurmshäter. Ne zamjerite samo! (Valer i Lelio otiđu).

Peti prizor.

Wurmshäter i Solbist.

Wurmshäter. Sada mi kažite, gospodine Solbiste, kakove li mi tajne imadete povjeriti.

Solbist. Jesu li otišli? — Ne imaknite se amo! Oni bi mogli prisluškivati kod vratiju.

Wurmshäter. Pa što za to?

Solbist. Gospodin Leander —

Wurmshäter. Zar ga nije još đavo odnesao?

Solbist. Pst! Čujte samo, gospodin se Leander — (prišaptnu mu u uho) želi s vama nagoditi.

Wurmshäter (vrlo glasno). Što? Želi se sa mnom nagoditi?

Solbist. Pst! pst! Da, on se želi. Ja sam ga nadmudrio.

Wurmshäter (vrlo glasno). Vi ste se sami nadmudrili. Ja se ne želim s njim nagoditi. Koliko puta vas ja o tom već uvjeravah?

Solbist. Pst! pst! pst! Sa vašom nesretnom vikom naškodit ćete mojoj časti, reputaciji, kreditu i svemu. Samo ako je to tko čuo!

Wurmshäter. O, tu svjedodžbu mogu vam dati pred cijelim svijetom, da vi ni o čem drugom ne radite no o mojoj nesreći. Nagoditi? Zar nijesam ja u potpunom pravu?

Solbist. Ma i bili u najvećem pravu, vi možete parnicu izgubiti, ako je takova, ko što vaša. Vaša je pokojna gospođa to predaleko tjerala.

Wurmshäter. Prokleta žena! Zar ne dolazi meni sva nesreća od žena?

Solbist. Ne samo vaša nesreća, nego u opće sva nesreća, što je imade na svijetu, — ko što ću ja kasnije dokazati. Dozvolite mi, da vam mogu dokaz za to što prije reći, pa mi s toga recite u kratko. ne bi li vam pravo bilo, kada bi Leander — ja ne ću reći, s vama se nagodio, — jer vi o kakovoj nagodbi ne želite ništa čuti, — već pod nekim neznatnim uvjetom, posve neznatnim uvjetom — napustio parnicu.

Wurmshäter. Napustio? Tako dakle, da bih je ja podjedno dobio? Da, to bi bilo nešto. Ali kakav je to uvjet?

Solbist. Uvjet, koji će biti posvema prema vašem shvaćanju.

Wurmshäter. No?

Solbist. U kratko, Leander želi napustiti parnicu pod tim uvjetom, pod tim uvjetom, gospodine Wurmshäteru, — (prišaptne mu u uho) da ga vi unesrećite.

Wurmshäter (vrlo glasno). Što? da ga ja unesrećim?

Solbist. Vi ćete i mene svojim izdajničkim, aukcionatorskim glasom unesrećiti. Ja obavljam rado sve svoje poslove

tajno i tiho. Ali vi, vi, ja bih se okladio, da je to čuo Leander u svojoj kući!

Wurmshäter. No, pa mi otkrite posve tajno, kako da ga unesrećim!

Solbist. Ništa nije lakše. Slušajte me samo povjerljivo: on je posvema poludio. Ja mislim, da ga je bog radi vas kaznio. On se je dosjetio vrlo desperatnoj misli. Ja ću vam je odmah razjasniti. —

Wurmshäter. Još uvijek ne vidim, što hoćete? —

Solbist (odloži svoje spise, izvuče veliki nabrani ovratnik iz džepa, koga si o vrat metnu, navuče si bijele rukavice, koraknu nekoliko koraka natrag i poče pedantskim načinom perorirati). „Visoko — plemenito — rođeni, osobito visoko štovani gospodine i zaštitniče! Kada je bog Adama stvorio i u raju nastanio — mimogrece želim spomenuti, da se dosele još ne zna, gdje je baš raj bio. Učenjaci se o tom vrlo žestoko prepiru. Ipak bio on gdje mu drago. — Kada je dakle bog nastanio Adama u tom nama nepoznatom raju“ —

Wurmshäter. Aj, gospodine Solbiste! gospodine Solbiste!

Solbist. Izađite malo pred vrata, da ne bi tko unišao.

Wurmshäter. Ja bih bogu zahvalio, da bi tko amo došao, jer se ja zaista bojim, da ste poludili.

Solbist. Izađite samo i ustrpite se samo časak! — — Kada je dakle, rekoh, Adama nastanio u raju, kada ga je, rekoh, ondje nastanio i kada je bio, htjedoh reći, u raju, gdje ga je bog nastanio — bijaše dakle u raju“. — — Ej, promašio sam, da bih se samo povratiti mogao na početak! — Sada ga imadete! To se je zbilo, jer govorniku u riječ upadate.

Wurmshäter. Ja se bojim, da ću vas doskora morati držati. Kažite mi već jednom, što hoćete?

Solbist. Ja bih volio, da ste mi prišili zauš nicu, no što me zabuniste u mom konceptu. Ja ću kušati, možda se opet dosjetim. (Vrlo naglo). „Visoko-plemenito-rođeni, osobito visoko-štovani gospodine i zaštitniče! Kada je bog Adama stvorio i u lijepom raju nastanio“ — — Ne, ne ide nikako dalje; dogodilo mi se, kao da mi je tko iz ustiju iščupao, pa nek bude; najveća je vaša šteta.

Wurmshäter. Zar moja?

Solbist. Da, zaista; vi bili čuli pravo Ciceronsko djelo. Posebni odbor govornika ne bi ga bolje sastavio! Sada ćete se morati zadovoljiti samo sa sadržajem. Čujte dakle: moj govor — jer toliko mogoste ipak opaziti, da vam htjedoh govor govoriti? — Moj govor, velim, imađaše tri partes, premda običaje govor imati osam partes. Prvi pars ili bolje prva pars sadržavaše tačni popis svih opakih žena, počam od Eve do vaših triju

Wurmshäter. Što? Popis svih opakih žena? E, to bilo lijepo slušati! -- Popis svih opakih žena valjda to nije bio, već

samo popis najgorih. Popis svih opakih žena, to bi bio popis sviju žena, koje su ikada na svijetu živjele, a to ipak nije mogao biti.

Solbist. Posve dobro shvatiste. Moja druga pars —

Wurmshäter. Jeste li imali u svojem popisu i ženu Hiobovu?

Solbist. Naravno! — Moja druga pars —

Wurmshäter. Jeste li imali u svojem popisu i ženu Tobijinu?

Solbist. Naravno! Moja druga pars —

Wurmshäter. I kraljicu Jesabelu?

Solbist. Također! — Moja druga pars —

Wurmshäter. I onu veliku bludnicu iz Babilona?

Solbist. Također! — Moja druga pars —

Wurmshäter. Vidite, da se i ja nešto razumijem u to!

Solbist. Ja vidim, da vi samo one poznate, koje su od najgorih najbolje bile. Ja znadem još za posve druge. Ja znadem za neku Hispulu, za neku Hipiju, za neku Medulinu, za neku Saufeju, za neku Ogulinu, za neku Mesalinu, za neku Cesoniju — o kojima se svima može potanje čitati u šestoj knjizi Juvenalove povjesti. — — Ipak da moj sadržaj ne bude dulji no bi bio moj govor, čujte samo dalje. Moja druga pars dokazala je kratko i temeljito, da je žena najveća nesreća na svijetu, te je odatle izvela, da je ženidba nešto vrlo ludo, što bi opširno dokazano testimoniis osobito iz vašega života.

Wurmshäter. Ali, dragi gospodine Solbiste, kako da se dosjetiste toli izvrsnomu predmetu? Zaista, ja žalim sada od srca, da je tako vašega lijepoga govora badava nestalo. Aj! aj! Ali što bi razlogom, da me htjedoste tako razveseliti? Ta nije danas ni moj rođen dan ni moj imendan, da bih mogao misliti, vi mi htjedoste lijepu čestitku govoriti. —

Solbist. Iz moje treće pars ćete sve doznati. — — Treća konačno pars sadržavaše, da bezobzirce na to, što je to ludorija, naime ženiti se — pogodite samo, tko želi — tu ludoriju počiniti?

Wurmshäter. Tko? Valjda ne moj sin? Jer tomu držim, da sam tu ludoriju iz glave istjerao!

Solbist. Ne vaš sin, ne.

Wurmshäter. Tada bih htio, da moj najgori neprijatelj.

Solbist. Bravo!

Wurmshäter. Ja bih htio da je Leander!

Solbist. Pogodiste!

Wurmshäter. Zaista? O, samo vječna šteta, što ne mogu probuditi od smrti nijedne od mojih triju žena, da mu je mogu dati!

Solbist. To možete, gospodine Wurmshäteru, to možete, samo ako hoćete! Nije li tijelo i krv vaše druge žene u vašoj kćerci? U kratko, spoznajte u meni snuboka za Leandra, koji

ne traži nijedne druge no vrijednu i krjeposnu djevojku, djevojku Lauru, pravu i jedinu kćerku gospodina, gospodina Zaharije Marije Wurmshätera. Ako bude sretan u svom izboru, tada ste parnicu dobili. Dixi.

Wurmshäter. Što? Najmiliji gospodine Solbiste, jeli je moguće. Leander traži moju kćerku, i ako mu je dadem, dobit ću još parnicu?

Solbist. Da, tada ćete je dobiti! Ne razmišljajte dugo!

Wurmshäter. Ja da razmišljam?

Solbist. Vi morate uvjereni biti, da čovjek ne može izmisliti gorega zla drugomu, no kad mu dade ženu.

Wurmshäter. To ću mu ja učiniti! Neka mu bude; sa veseljem ću mu je dati. Samo neka mu ogorča život! Leandre, Leandre, snašli te deseterostruki jadi za one, što si ih meni zadao. Koli ću se radovati, kada ću doskora čuti, da se moja kćerka dnevice s njime pravda; da mu ne da zalogaja u miru pojesti, da na nj dapače posegne, da mu je nevjerna, da mu rasiplje imetak i da konačno mora radi nje ostaviti kuću, i kućište! Ja mislim, ja mislim, da će to ona već učiniti. Da, da, gospodine Solbiste, Leandru nek samo bude moja kćerka, ja mu je uštim. — Ali, ako tim dobijem parnicu, tad mi se mora isplatiti deponovanih šest hiljada talira.

Solbist. Tih šest hiljada možete sjutra dobiti.

Wurmshäter. Sjutra? To bi bilo izvrsno! Ja bih ih baš mogao ukamatiti po šest postotaka. — — Ali Leander za cijelo ne misli, da će ih možda kao miraz opet dobiti? To si neka samo izbije iz glave. Svojoj kćerci ne mogu dati ništa, posve ništa! To si neka samo izbije iz glave. Svojoj kćerci ne mogu dati ništa, posve ništa!

Solbist. Neće ni nužno biti; Leander je sam dosta bogat.

Wurmshäter. Ako je tomu tako, tada je ona, ako on hoće, još danas njegova supruga. Ja je htjedoh doduše dati momu sinu, da mu gospodarstvo vodi; nu od toga ne će sada ništa biti. Bolje je, da me osveti na jednom čovjeku, koji mi je toliko zla učinio. Mi ćemo odmah k njoj ići; kasnije može amo doći sam gospodin Leander. Dođite, gospodine Solbiste —

Solbist. Idite vi samo! Ja si moram odvezati opet svoj nabrani ovratnik i spraviti svoje rukavice. Ne recite ipak nikomu, da sam je ja snubio! (Wurmshäter otiđe). Ne bi baš najbolje dolikovalo momu zvanju; česa radi i ne dođoh, što je posve pametno, amo ni u potpunom svom ornatu. Koli bi lako mogao tkogod opaziti, da sam si ja htio zaslužiti svodarinu! Brzo, netko dolazi! — —

Šesti prizor.

Solbist i Liseta.

Solbist (odvezujući si još ovratnik). Jeste li vi, Liseto? No, no, ona može konačno znati, što sam ovdje radio.

Liseta. Da li je sve dobro prošlo, gospodine Solbiste?

Solbist. Kano da sve ne mora dobro proći, što ja u svoje ruke primim. Da se je mene prije u pomoć pozvalo, imala bi već Laura djece od Leandra.

Liseta. Čovjek ne bi ni vjerovao, koliko li vragolija imade u toj sijedoj glavici!

Solbist. Ne zasramujte me. Naravno da bi bio gospodin Wurmshäter odbio Leandra, da ga je tko na budi koji drugi način zamolio. Ali ne bijaše mi ni teško taj jedini način pogoditi, osobito meni, mužu iskusnomu. — — Mogu vam posve pouzdano reći, Liseto, (šaptnu joj u uho), vjerujte mi, da to nije prvi par, što sam ga ja složio ili sveo.

Liseta. Vjerujem vam; ja dapače mislim, da ste vi izučilili svođenje.

Solbist. Pst! pst! Ne vičite tako! To mi je već po gdjekoji talir unijelo. Ljudi se varaju, kada misle, da ja ne znam ništa drugo no zavaditi ljude. To moram doduše znati kao pošteni odvjetnik, ali ako se od toga ne da uvijek živjeti, znadem i ženidbe svađati.

Liseta. Kao da to nije jedno te isto ljude zavađati i ženidbe svađati! I koliko sam čula, vi znadete supruge upravo tako zavaditi ko što ste ih znali svesti. Vi ste lukava lisica. Zar bi vi bili toliko zaslužili sa parnicama o raspitanju brakova, da im nijeste svojim svađanjem odmah temelj udarili?

Solbist. Do đavola! Tko joj je to kazao? Ja radim sve tajno i mirno i ne govorim o takovim stvarima rado ni glasno, a ona je ipak to doznala! To nije mogla naravnim načinom. — — Ali to je istina: pravo je veselje, kada ja prije podne saslušavam svoje kliente. Sve se utiče k meni. Hoće li seljak sa svojim gospodinom parnicu tjerati, dođe k meni. Hoće li kakova stara mamica čila i svježa muža, dođe k meni. Hoće li lopov lopova na sud pozvati, dođe k meni. Hoće li se mlada žena osloboditi staroga supruga, dođe k meni. Ali sve to, sve to, osobito, što se tiče ženidbe, obavljam u najvećoj tišini, moraju mi dapače u uho kazati. I ipak vi to znadete? Samo šutite o tom i ne govorite o tom više. Možda ću moći i vama u tom poslužiti. Ja baš ne znam, da li imadete već volje za ženidbu; ali ta volja dođe katkada iznenada. Kažite vi meni samo, kada vam dođe. Ja imadem tačni popis sviju za ženidbu sposobnih muškaraca i djevojaka u gradu. Taj si popis pročitam svakih osam dana jedan ili dva puta i razgledam, koji možda moje pomoći trebaju. Da vam istinu kažem: ja sam već nekoliko muškaraca zvjezdicom označio, koji bi posve dobro vama pristali.

Liseta. Ako su bogati, mladi i lijepi, tada možete za sigurno držati, da bi meni pristali. Više dobrih svojstava ne treba moj budući suprug. Druga imam ja.

Solbist. Ja ću vam svoj popis pokazati. Možete pogledati, koji bi vam se najbolje svidio. Ja sam ih potanko opisao,

po njihovim vanjskim i nutarnjim darovima i iz proporcije uda izveo sam neke ne nevaljale zaključke, osobito iz proporcije nosa, leđa, listova. — Drugi put nešto više o tom, Liseto. Ja moram sada ići, i gospodina Leandra amo poslati. Uza svu parnicu on je uvijek silno ljubio Lauru.

Liseta. O, i ona njega. Ne zaboravite sobom donijeti popis!

Solbist. Ali samo pod tim uvjetom, da o tom šutite! (Otiđe).

Liseta (sama). To mi je valjani odvjetnik! Ako se nije svojoj varci samo prekasno dosjetio! Laura mi se nekoliko dana sasma drukčije vlada prema Leandru. Ja se bojim, ja se bojim, da je Valer svoga budućega šurjaka u zao čas sobom doveo!

Sedmi prizor.

Wurmshäter i Liseta.

Wurmshäter. Gdje je kćerka, Liseto?

Liseta. Kakova kćerka?

Wurmshäter. Kćerka! Ja sam je već u cijeloj kući tražio. Gdje je?

Liseta. Koja li kćerka?

Wurmshäter. Nesreća hoće samo, da kažem: moja kćerka, a znade, koli nerado to kažem.

Liseta. Vi dakle pitate za vašu gospodičnu kćerku? Za vašu? Ja zaista ne znam, gdje je. Ali za koliko da se okladimo, da znadem, što joj imadete javiti.

Wurmshäter. Zar nije možda u vrtu?

Liseta. Moguće je. — Vi ste zaista vrlo pametno učinili, da ste gospodina Leandra —

Wurmshäter. Ne govori ti, da sam pametno učinio, jer bih inače mislio, da sam počinio najveću glupost.

Liseta. Tada volim to posljednje reći.

Wurmshäter. Reci samo u ime svih vještica, a mene ostavi u miru božjem. (Ode).

Liseta (sama). Zaista, da ja jednom ovakova luđaka dobijem za muža, držim, da bih bila u svojoj starosti upravo takova neprijateljica muževa, ko što je on neprijatelj žena. Ali, dobro valja pamtiti, ne prije no u svojoj starosti!

Treći čin.

Prvi prizor.

Liseta *od jedne strane*, *a* Laura *od druge.*

Liseta. Zašto toli vatreno, gospodično?

Laura. Gdje je onaj nevrijedni odvjetnik? Stari, netraženi svodnik! Što se on u to miješa? Tko je njemu naložio, da on mene izmoli od oca za kaznu mužu, s kojim bih bila ja najviše kažnjena?

Liseta. S kojim bi bili vi najviše kažnjeni? Zar vi ne ljubite Leandra? Zar vi nijeste već odavna na to privoljeli, da vam budi tko od oca ma na koji način pribavi privolu?

Laura. Sreća je, što veliš već odavna. Baš radi toga, što sam ja Leandra već odavna ljubila, i već odavna htjela biti njegovom, mogli su me ipak prije upitati, da li još i sada privoljujem i da li ga još sada ljubim? Zar su smjeli toli sigurno uz posao prionuti, ne rekavši meni ni jedne riječi? Ja mislim, da ja nijesam posljednja kod ove trgovine.

Liseta. Dakle vi više ne ljubite Leandra?

Laura. Ne; i ja se upravo stidim, da sam ga ikada ljubila. Da me nijesi ti zavela, to ja ne bih bila za cijelo štovala čovjeka, koji s mojim ocem živi u očitoj pravdi i svađi.

Liseta (nakloni se). Vi mi iskazujete osobitu čast, što mi prisvajate vlast nad vašim srcem.

Laura. Svakako moje je srce malo u toj ljubavi udioničtvovalo. Najviše da mi se je za čas svidio. Inače bi ga svakako teže zaboravila. Ja sam malo razmišljala o ljubavi i, razmišljajući časak, odvrnula sam se od te nepristale po me ljubavi.

Liseta. Tako? Razmišljali ste? Ne bi li smjela znati, što ste razmišljali? Valjda nijeste razmišljali o gospodinu Leliju?

Laura. Ti si luda.

Liseta. Tomu se odgovoru nijesam nadala. Ali ne znate li vi poslovicu o djeci i ludama?

Laura. Leander je neprijatelj moga oca. On me je doduše često uvjeravao, da nije, i da on nipošto ne može uvidjeti povoda, zašto bi oni, koji tjeraju parnicu, morali jedan drugoga

mrziti; čovjek može svoje pravo tražiti i od muža, koga visoko štuje i ljubi. Ali ja sada dobro uviđam, da tako može govoriti samo prevejanac, koji želi prikazati tim svijetu, da nije parnice ni sada izgubio, kad ju je izgubio; da tako može govoriti samo pohlepnik, koji ono, što je izgubio sudbenom odlukom, želi natrag dobiti ženidbenim ugovorom. O tom sam ja razmišljala. Da li je gospodin Lelio bio razlogom moga razmišljanja ili ga samo potkrijepio, to se tebe ne tiče ništa, to je samo moja stvar.

Liseta. Ja sam iskusila, koliko god puta mi žene naše tvrdnje branimo razborom i razlozima, toliko puta ne imamo pravo. Priznajte mi samo, da je Lelio jedini razlog vaše promjene. Samo njegovo je društvo tako vas smelo ovih dana, da niti Leandrovih listova ne čitate niti mu dozvoljavate tajni sastanak. Koli rado to prije činjaste i jedno i drugo!

Laura. Ja ti ne dozvoljavam, da me ti sjećaš mojih pogrješaka, kojih ja ne bih počinila bila, da nije tebe bilo. Kajem se dosta, što bijah toli slabom.

Liseta. Da postanete još slabljom, pa da sa predate na milost i nemilost mladomu vjetrogonji, koga tek osam dana poznajete i za koga mislite, da vas ljubi, što vam se nešto laska. Ja vam savjetujem, gospodično, budite na oprezu!

Drugi prizor.

Prvanje i Wurmshäter.

Wurmshäter. No? Jesi li jadnomu gospodinu Solbistu oči iskopala?

Liseta. Da nije već otišao bio, tko znade, što bi bila učinila.

Wurmshäter. O, ja već mogu vjerovati, da ona, kao prava kćerka svoje majke želi onomu svu nesreću, koji kani na jednom osloboditi njezinoga poštenoga oca dvaju zala. Ali uštila mi ti tu sreću ili ne, ja si je ne ću nipošto dulje kratiti. Ti moraš biti Leandrova žena ili prestati biti mojom kćerkom.

Laura. Ovo vaše ili je odviše strogo! Podjedno se usloboćujem vama kazati, da ja pretpostavljam vaš prvi nalog, te da želim s bratom otputovati. Ja ne mogu svoje volje toli brzo mijenjati ko što vi vašu. Ili vas je tko možda uvjerio o tom, da ja Leandra ljubim?

Wurmshäter. O tom se nije radilo, još bolje, ako ga ne ljubiš! Ljubav žene i onako nije ništa drugo no ludorija i ljubiti znači kod vas toliko, koliko kod drugih ljudi manje mrziti. Vi ne možete koga drugoga ljubiti no same sebe. —

Liseta (napade ga). Ne, moj gospodine, to je preglupo! Vaša gospodična kćerka ne ima doduše pravo, što ne će muža iz vaših ruku primiti, ali smijete li vi za to cijeli ženski spol ružiti?

Wurmshäter. Hu! — Sada je vrijeme, da otiđem. Ja volim među dva žrvnja doći nego li među dvije žene. Šuti, molim te, šuti! Ona se sama umije dovoljno braniti.

Treći prizor.

Valer i prvanji.

Valer. Baš sada, oče, prispjela je sestra Lelijeva. Ona je odsjela kod jedne svoje rođakinje ovdje, te mi je najavila svoj dolazak. Ja je očekujem svaki čas. Vi ste valjda zadovoljni, da vam je predstavim?

Wurmshäter. Jednom bih je baš mogao vidjeti, više radi tobožnje sličnosti sa Lelijem. Ali više no jednom svakako ne. Dovedi je dakle. Ja ću joj sam, što ću više moći mirnije, kazati, da neka na tebe nipošto ne računa.

Laura. Kako, brate? Dakle je tvoja Hilarija ovdje, a ti mi nijesi o tom nijedne riječi spomenuo, da će amo prispjeti!

Valer. Ti mi toga, sestro, ne ćeš zamjeriti. Ja ti ne htjedoh ništa nesigurna kazati. — Ali ti ćeš se još nečemu drugomu još više čuditi no njenu dolasku. Njenoj neobičnoj sličnosti sa bratom. — Koga li vidim? Bože! Ona je to!

Četvrti prizor.

Lelio *(u svojoj pravoj podobi kao Hilarija)* i prvanji.

Valer. Ah! Najljepša Hilarijo, koli me razveseliste, koli me usrećiste! Kako da vam dosta zahvalim za to, što se udostojiste posjetiti porodicu, koja se već u naprijed ponosi, što će s vama u bliže vezove doći.

Lelio. Dozvolite mi, Valeru, da vam sada ne odgovorim na vaše laskave riječi, već da se prije poklonim onomu (prema Wurmshäteru), koji će mi milostivo dozvoliti, da ga ljubim kao oca.

Wurmshäter. Vrlo mi je ugod — vrlo mi je neugod — ne, posve neugodno, gospodično, što vas mogu upoznati; samo vam moram odmah u naprijed reći, da se vi nešto odviše žurite. Ja se za sada samo od dvojice ocem zovem. —

Valer. Pa je očeva jedina želja, da ga i vi ocem priznadete —

Wurmshäter. To pak ne, moj sinko.

Valer (odvede Hilariju k Lauri). Neka vas, Hilarijo, vaša nova sestra zagrli, koja ne može više obuzdati s toga svoga veselja.

Lelio (zagrli je). Ja vas molim, najljepša Lauro, za vaše prijateljstvo.

Laura. Ja se stidim, što me tom molbom pretekoste.

Valer. No, oče, zar se ne divite sličnosti Hilarijinoj sa njenim bratom?

Laura. Zaista, moramo se diviti tomu. Ja se ne mogu dovoljno nagledati. Gdje je gospodin Lelio? Zašto nijesmo toli sretni, da ga prispodobimo sa tom njegovom prilikom?

Wurmshäter. Da, da je samo Lelio ovdje; da je samo Lelio ovdje! Ja ne znam, gdje su vam oči, ljudi. Ja ne ću doduše toga poricati, da vi ne imadete gotovo nikakove sličnosti sa svojim bratom; ali svakako valja dobro gledati, hoćemo li tu sličnost spaziti. Prije svega je Lelio cijelu ruku bar viši, ne obazirući se na visoke pete sestrine.

Lelio. A ipak smo se sto puta mjerili i nikada ne primjetismo ni najmanje razlike.

Wurmshäter. Mene moje oči ne varaju, ja se pouzdajem u njih. Drugo nije Lelio ni tako krupan; on je bolje izrasao i vitkiji je, premda si ne steže prsija. Ja vas, gospodično, ne kanim tim uvrijediti, samo želim biti pravednim vašemu bratu.

Laura. Ja se, oče, s vašim mnijenjem ne slažem. Istina je, teško bilo bi naći u muškaraca ljepši struk no u gospodina Lelija, ali pogledajte samo dobro! Hilarija je posvema istoga struka, samo što je radi stegnutih haljina prije tanja no krupnija.

Wurmshäter. A lice?

Valer. Dakle? Lice?

Wurmshäter. Ja o tom ne ću ni da govorim. Lelio imade svoju svježu, naravsku boju, ali na vašem licu, gospodično, ima bjelila na prst debela.

Lelio. Ja držim, da nije zabranjeno ženama naličiti se; ali ja ipak nijesam jošte smatrala nužnim, da si tim načinom pomognem. Ja toga ne govorim, da se pogizdam, jer možda sam ja ono, što druge iz oholosti rade, propustila učiniti iz još veće oholosti.

Wurmshäter. Ja razumijem, ja razumijem. — Oči, moj sinko! Zar ti toga nijesi još opazio, da su ovo sive oči, a Lelio imade crne oči?

Valer. Što vi velite? Zar su ovo sive oči?

Wurmshäter. Dakako sive oči, a osim toga mlohave, dočim su u Lelija vatrene oči.

Laura. Joj, oče —

Wurmshäter. Joj, gospodično kćerko! Šuti ti samo! Ja znadem samo to, da vrana vrani ne će iskopati očiju. Ti ćeš zaista također htjeti, da ona tvoje žute oči prozove crnima. Zaslijepite me samo! — I taj nos! — Tako maleni, tupi orlovski nos ne imade Lelio. Hoćete i to poricati?

Valer. Ja se divim! —

Wurmshäter. Moraš se diviti svojoj obsjeni. — I usta su još jedankrat tako velika kao u Lelija. Koli nabrekle usne imade! Koli šiljastu bradu! Desno je rame za jednu šaku više

od lijevoga! — U kratko, sinko, ta tobožnja sličnost bijaše varka, kojom si htio izmamiti privolu očevu. I naravno da bi ona važnom tačkom bila proti meni, da je istina. Tim bolje, što se je protivno dokazalo, i s toga se dade tim vjerojatnije zaključiti, da u tijelu, koje se dapače od tijela bratovljeva vrlo razlikuje, mora također biti posve drukčija duša. Vaš je gospodin brat, gospodično, uman mladi čovjek, koji moje razloge, zašto ne mogu privoljeti na ženidbu moga sina, ne samo shvaća nego i odobrava. On će me dakle kod vas najbolje ispričati, što ja s vama ne imadem nikakovih obzira. Ja se sada ne mogu dulje ovdje zadržati nego se moram pobrinuti, da se uredim sa Leandrom, što prije to bolje. Ti se, Lauro, pripravi! Ja ti je sada, Valeru, ne mogu dati; ja mogu s njome svoju parnicu ovdje dobiti, i to mi je preče!

Laura. Ne daj se zavarati, brate, ja putujem sigurno s tobom. Vi ste izgubili parnicu, ako je mislite po meni dobiti.

Wurmshäter. Prištedi si prigovore za svoga supruga! (Otiđe).

Peti prizor.

Lelio, Valer, Laura i Liseta.

Laura. Mi bi se morali stiditi, brate, što je naš otac toli ružno primio tako ljubeznoga gosta. Ti si u ostalom morao biti jako siguran za ljubav tvoje Hilarije, kada si njenu ustrpljivost izvrgnuo tolikoj kušnji.

Lelio. Vi imadete, Valeru, vrlo dobru sestru. Njezina bi me prijaznost uzbunila, da ne znadem, koliko štuje ona moga brata. On vam se sviđa, nježna Lauro. i prvo, što bijaše, o čem mi je pripovijedao, kad amo prispjeh, triumfujućim licem, bijaše ta pobjeda. On je zaista i vrijedan, da za njim djevojka uzdiše. Ali čuvajte se podjedno; on je i mala izdajica, te si ni najmanje ne promišljava, da vjerom krene. Ako ga jako čvrsto ne držite, otet će se on mrežama prije no i spazite. On se rado hvasta time, i ja vam ne mogu jamčiti, ne će li se on kasnije hvastati, da mu i više naklonosti pokazaste nego li mu je u istinu pokazaste. Ja se vama preporučam, dok se opet vidimo, Dođite, Valeru. (Valer i Lelio otiđu).

Šesti prizor.

Laura i Liseta.

Laura. Što to bijaše? Ja mislim, da nijesu ni Lelio ni Hilarija pametni. Otkale on znade, da ga ja ljubim? Pa da baš

i znade, zar nije posve nedostojno, odmah što takovo povjeriti svojoj brbljavoj sestri? Dobro, moj gospodičiću, dobro, da još nijesmo mi dva predaleko zagrezli! — Ali, kako mi ti to stojiš ovdje, Liseto? Zar si se okamenila? Govori nešto!

Liseta. Još uvijek se ne mogu posvema oporaviti od onoga, što sam vidjela i čula. Dajte mi malo vremena, da se oporavim od čuda! Tko je bila ova žena?

Laura. Hilarija. Ti si je cijelo vrijeme dosta oštro promatrala. Zar nije dosta slična Leliju, da bi o tom još dvojiti mogla?

Liseta. Ona mu je odviše slična; i to toli slična, toli posvema slična, da se upravo čudim, kako da vi ne sumnjate —

Laura. O čem da sumnjam?

Liseta. O tom da ne sumnjate, o čem sam ja osvjedočena. Hilarija mora biti ili Lelio, ili Lelio mora biti Hilarija.

Laura. Kako ti to misliš?

Liseta. Vi ćete, gospodično, dobro uraditi, ako budete na oprezu. Ja ću se brzo svjedočiti o toj tajni. Međutim mislite vi o psu, koji je sa komadom mesa plivao preko vode. Vi imadete ljubovnika, koji vam je siguran, pa se ne obazirajte na sjenu drugoga.

Laura. Šuti ti sa svojim djetinjim napucima! Bio Lelio, tko mu drago, ja sam s njim dovršila. Neka znade, neka znade, da možemo lakše ličce ko njegovo zaboraviti no koje drugo.

Liseta. Posve pravo! Osobito, kada imade u jednoga posjeda, koga u drugoga bez dvojbe nema. Što dulje razmišljam, tim mi je vjerojatnije. — Mir! Evo sada dolazi drugo lice! Pokažite, da se mi ne damo od kicošića, kakov je Lelio, uvijek zavaravati.

Sedmi prizor.

Wurmshäter, Leander i prvanje.

Wurmshäter. Evo, kćerko, dovedoh ti muža, komu ustupam sva svoja prava nad tobom. To jest gospodin Leander.

Leander. Ja si laskam, gospodično, da me ne ćete držati posve nepoznatim.

Laura. Ja nijesam mislila, da će one rijetke zgode, što se mogosmo na javnim mjestima vidjeti, muža finih osjećaja, kakovih je gospodin Leander, toli sigurnim učiniti. Vi ste se u jednoj stvari obratili na moga oca, o kojoj bi se bez dvojbe morali najprije sa mnom sporazumjeti.

Wurmshäter. Gle ti nje! To je dakle on morao još prije s tobom govoriti no sa mnom?

Liseta (tiho). Kao da toga on nije učinio! Već dobro! Moramo se znati i pretvarati.

Wurmshäter. Meni se čini, da si ti vrlo bezobrazna, i da te ne bih htio štediti pred tvojim zaručnikom, odčitao bih ti neugodnu lekciju.

Leander. Istina je, najljepša Lauro, da je bila moja ljubav odviše neustrpljiva, i da imadete prava na me se potužiti — —

Wurmshäter. Vi se valjda ne ćete ispričavati? —

Laura. I način, gospodine Leandru, kojim me je Solbist zamolio —

Wurmshäter. Načinu se ne može ništa prigovoriti. I u kratko, ja hoću, da me ti slušaš. — Zar ne mogu toga zahtjevati, moj sinko?

Osmi prizor.

Valer i prvanji.

Valer. Ako sam pogodio, o čem je govor, to bih se ja odlučio skoro, da moja sestra posluhne oca.

Laura. Ti se usuđuješ vrlo mnogo, moj brate. Prije bih ja mogla odobriti, da ti ne posluhneš oca, te bih se sigurnije mogla okladiti, da ću po tebi dobiti zaovu no ti po meni svaka.

Leander. Zar je to moguće, gospodično? —

Valer. Ne dajte se zavarati!

Leander. Ali ja čujem —

Valer. Vi čujete nećkanje zaručnice —

Wurmshäter. A ja čujem ženske gluposti. Šuti, djevojko! Tvoj je brat odviše pametan, pa ni ne misli na ženidbu više.

Valer. Oprostite, oče. Sada, gdje mi ne će moći kućom upravljati sestra, bit će tim nužnije, da ostanem kod prve svoje odluke. I nadam se pouzdano, da se vi ne ćete dulje tomu opirati. Cijeli vas grad pozna ko muža pravedna. Što bi ljudi govorili o vama, kada bi se pročulo, da ste vi ista svojstva i iste prednosti na jednom čovjeku visoko cijenili, a na drugom ih kušali umanjiti? Što bi ljudi govorili o vama, kada bi doznali, da vam je priječila upoznati nešto ukorenjenja mržnja proti ženama, za koje mislite, da su vas uvrijedile, što cijeli svijet pripoznaje? Očita sličnost —

Wurmshäter. Šuti ti o tvojoj himerskoj sličnosti! Ili me želiš prisiliti, da te i pred gospodinom Leandrom smiješnim učinim? Zaista, ja ću to morati učiniti. Dobro, gospodine Leandru, vi ćete nam suditi. Ajde dovedi amo tvoju Hilariju, ali dovedi s njom i njena brata. Mi ćemo sličnost dokazati, kako valja.

Valer. Ja sam zadovoljan, oče. Liseto, pohiti brzo u sobu gospodina Lelija. Ti ćeš ih obojicu zajedno ondje zateći. Moli ih, da amo dođu. (Liseta otiđe).

Wurmshäter. Vi ćete vidjeti, gospodine Leandru, da imadem ja pravo.

Leander (prišaptnu Valeru). Samo da bi i vi s vašom varkom toli sretni bili kao i ja sa svojom!

Valer (prišaptnu Leandru). Ja se nadam, najmiliji prijatelju, i zahvaljujem vam.

Wurmshäter, (koji spazi, gdje se Leander i Valer razgovaraju). Da, to ne valja; dogovarati se ne smijete prije! Ja se nadam, gospodine Leandru, da ćete ovaj prvi pokus vaše iskrenosti napram meni valjano obaviti. —

Leander. Ne bojte se ničesa. Ja ću govoriti potpunu istinu, ako će se raditi o mojoj izjavi. Ja se ipak nadam, da do toga ne će doći.

Wurmshäter. Kako to? Znadete li već, o čem se prepiremo? Sestra da bi morala posve slična biti bratu, i budući brata trpim, s toga traži on, da i sestru njegovu trpim.

Valer. Zar ne mogu to pravom tražiti?

Wurmshäter. Da postoji sličnost, tada bi mogao to nekim pravom tražiti. Ali baš se za tu sličnost sada prepiremo.

Valer. Mi se o tom ne ćemo dugo već prepirati; i ja sam osvjedočen, vi ćete je konačno sam morati priznati.

Wurmshäter. Ja je ne ću sigurno priznati. Ako je priznadem. to će ti biti siguran dokaz, da sam izgubio sjetila i razum, i tada ne ćeš biti prinukan ni najmanje, da me slušaš.

Valer. Pamtite to, gospodine Leandru, da ja ne ću biti prinukan ni najmanje, da oca slušam, ako slučajno tu sličnost sam priznade.

Wurmshäter. Pamtite samo! — No, kakova je to prikaza? —

Deveti prizor.

Lelio ili Hilarija, Liseta, Wurmshäter, Valer, Laura i Leander.

Lelio (u odijelu na pola muškom na pola ženskom, koje si neka prema ukusu odabere glumica). Moj gospodine, vi ste zatražili, da u isto vrijeme vidite zajedno Lelija i Hilariju.

Wurmshäter. No? — Ja ne znam, čemu taj prikor.

Lelio. Ovdje su oba dva.

Wurmshäter. Što?

Liseta. Da, moj gospodine, ovdje su oba dva, i vi ste uhvaćeni.

Wurmshäter. Što, ja uhvaćen?

Liseta (prišaptnu Lauri). Zar nijesam ja imala pravo, gospodično? Vi se zapanjiste?

Wurmshäter. Ja uhvaćen? Kako da to razumijem?

Lelio. Vi ćete biti toli dobri, pa to tako razumjeti, da isti čovjek ne može biti za jednu ruku viši, nego li je u istinu.

Wurmshäter. Pa?

Lelio. Da upravo iste oči ne mogu u isto doba biti sive i crne.

Wurmshäter. Pa?

Lelio. Da upravo isti nos —

Valer. U kratko, najmiliji oče, (padši preda nj) oprostite mi, što se nedužnom varkom poslužih. Lelio je Hilarija, i Hilarija bijaše toli ljubezna, te je sa mnom amo došla preodjevena u muško odijelo, da si uzmogne tako steći naklonost muža, o kom je čula, da je ogorčeni protivnik ženama.

Wurmshäter. Ustani se, moj sinko, ustani se i dovrši već jednom svoju lakrdiju. Ja sada vidim, što je na stvari. Tvoje Hilarije niti ne ima ovdje i na sve spremni Lelio je sa svojim djevičanskim licem nju ovdje prikazivao. Fuj, Lelio. — (Pođe proti njemu). Ne, ne, tako se lako mene ne prevari. Skinite samo za uvijek ovo vaše drugo odijelo, moj dobri — (htjede je potući po ramenima). Bože, što vidim? O jao, moje uboge oči! Gdje bijahu one? U istinu je žena! I najlukavija, najpodmuklija i najpogibeljnija žena možda od sviju, što ih ima na svijetu. Mene prevariše! Mene izdadoše! Moj sinko, moj sinko, kako ti smjede to učiniti?

Valer. Dozvolite mi, da vas još jednom pred vašim nogama molim za oproštenje.

Wurmshäter. Što ti koristi moje oproštenje, kada i onako ne možeš već moga savjeta slijediti? Naravno da ti opraštam, ali —

Lelio. I ja molim najskrušenije za oprost —

Wurmshäter. Ajte vi samo, ajte vi samo. Ja opraštam i vama, — jer moram!

Valer. Ne, jer morate, oče. Ne govorite tih bolnih riječi. Oprostite nam, jer nas ljubite.

Wurmshäter. No nek bude, jer tebe ljubim.

Lelio. I mene doskora ćete ljubiti, ko što se pouzdano nadam.

Wurmshäter. Vi se previše nadate. Da vas ne mrzim, bit će sve, što mogu učiniti. Ja uviđam dobro, čovjek se mora zaljubiti, mora poluditi. Što mogu proti sudbini? Pa neka bude, moj sinko. Poludi! Svojom ćemo se ludošću najprije opametiti. Idi u miru; milo mi je, da ne budem svjedokom tvoje ludosti. Pobrini se samo, da mi ne prkosi moja kćerka dulje. —

Laura. Ne brinite se, oče, ja vas ne ću opet rasrditi. Ja privoljujem na ženidbu sa gospodinom Leandrom, i privoljela bih, da i nije Lelio Hilarija. (Prema Hilariji). To vama na znanje radi triumfujućega lica!

Lelio. Zar se srdite na me, najmilija Lauro? (Leandru). Kako li započeste, moj gospodine, da ste uzmogli skloniti ovo nepristupno srce na ljubav? Da vi znadete, kakove li pokušaje ja na nj učinih preodjevena u muško odijelo, ali sve je bilo badava —

L a u r a. Mir, Hilarijo, ili ću se još srditi. (Leandru, koji htjede Hilariji odgovoriti). Ne odgovorite joj ništa, ja vam velim, da nijeste imali nikada pogibeljnijega suparnika no je bio Lelio.

L e a n d e r. Koli sam sretan!

V a l e r. I ja koli sam sretan!

W u r m s h ä t e r. Zo godinu dana ćete već drukčije exklamovati!

L i s e t a. Naravno drukčije; osobito ako se toj exlamaciji pridruže novi glasovi. — (Prema publici). Smijte se, moja gospodo, ova komedija svršava ženidbenom pjesmom!

Der Misogyn
(Sabrana djela

R 2017/19298

965183

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA ZAGREB
992045126